

SZIGETHY GÁBOR

Egy korty magyar bor XXV.



SZIGETHY GÁBOR (1942) Budapest

(Daloló szekszárdi Bikavérek) Nagy feladat vár ránk ma este, 2022. október 21-én: nyolc, titkokat rejtő borospalack sorakozik az asztalon. Világot járt, hírneves operaénekes barátommal, Gulyás Dénessel jófajta szekszárdi Bikavérek jókedvű elkorlyolgatására, szabálytalan kóstolására készülünk. *Szabálytalan:* már az első borhoz nagy szemű olajbogyót és olívaolajban pácolt, illatos sajtfalatokat kínál feleségem.

Kézzel szüretelt szőlőből készült rubinvörös bor: *Dúzsi Bikavér, 2017.* Olvasom a címkén Garay János versének – *Szegszárdi bordal* – egy szakaszát: poharazgatáshoz kedvcsináló lelkes ajánlás.

*Ide hát, te bazsarózsa!
Poharunkba, bikavér!
Hadd igyuk az áldomást meg,
Legelőbb is magadér!
Jó barátért másod ízben,
Szép leányért azután,
Ki e háromért nem érez,
Kutyafejű, vad pogány!*

Nem vagyunk kutyafejű, vad pogányok, a nemes ajánlatot elfogadjuk: iszunk magunk, barátaink és szeretett feleségeink egészségére.

Tűzbor – magasztalja Garay János 1846-ban a szekszárdi Bikavért. Évtizeddel korábban Vörösmarty Mihály Eger *lángborát* dicséri. Vas István száz év múltán, 1938-ban a Nyugatban megjelent verses levelében költőtársának, Weöres Sándornak baráti beszélgetéseiket fűszerezni Szekszárd *lángborát* kínálja.

*Nem vonzanak a félretett borok,
nem jössz föl Pestre, Sándor, azt irod.
Három palack hiába vár reád,
nem iszod vélem Szekszárd lángborát.*

Városuk hírnevére és borára büszke polgárok és borászok évszázados vitájában költők tesznek igazságot: a Bikavér Egerben is, Szekszárdon is *lángbor*, mindig tüzes ital.

Egy korty, két korty, három korty... Dénes dalra fakad: *Csúszik a bor, csúszik a bor, Jó a bor, ha bármi bánat érjen... mert kell a telt pohár...* Offenbach egyfelvonásos operettjében (*A 66-os szám*) énekelte

hajdan Dénes ezt a dalt. Furcsa cím, számmal kell írni; ha a számot megfordítom: 99 – a zenés darabban ebből származik a baj.

Messze még a *hatvanhatodik*, mi poharunkat kétszer-háromszor baj nélkül fenéig ürítjük. Dénes halkán, én magamban dúdoló: *Borban az igazság, borban a vigasz...*

Visszaballagunk a múltba, Dénes mesél.

– Tizenhét éves voltam, a Honvéd Művészegyüttes szólóénekes. Baján léptem fel, a laktanyában. Besorozott honvédek a kórustagok, ezért engem is bakaruhába bújttak a rendezők. Kiálltam a kórus elé, daloltam: *Beváltam a sorozáson, honvéd leszek én...* Nézőtérről a visszhang: *Hűűlyee!*

Egy korty Dúzsi Bikavér, Dénes énekel és mesél.

– *Nincs is nálam a faluban vidámabb legény* – itt már többen, hangosan az anyámat emlegették, de még bírtam szusszal, énekeltem: *Félrevágom kiskalapom, vígan fütyülök, büszkén megyek katonának s vonatra ülök...* Nem idézhető szavakkal díjazták danielomat. Elegem lett, a nóta közepén elhallgattam, sarkon fordultam, és kimentem a színpadról. Másnap Radovics alezredes elvtárs közölte, hogy hivatásos művészhez méltatlanul viselkedtem, ezért egyhavi fizetésem megvonásával büntetnek. Mondtam: túléltem, jelentkeztem a Zeneakadémiára. Szótlatlanul hallgattam az *ales* bölcs tanácsát: „Szeretném megóvni a családástól, maga nem elég tehetséges, ne próbálja meg!”

Egy év múlva már ösztöndíjjal, állással csábította a Néphadsereg a „nem elég tehetséges” zeneakadémistát, de Dénesnek örökre elment a kedve attól, hogy laktanyában énekeljen.

Bontom a második palackot: *Fekete Borpince, Szekszárdi Bikavér Válogatás, 2016.* Láthatatlanban egyetértek az ajánlással: „A szekszárdi Bikavér orvosságnál többet ér, aki issza, hóttig élt!”

Pörgeti, pörgeti poharában a bort Dénes, nézi a sötétvörös italt.

– Ez a bor engem elszomorít. Keresztülnezek rajta, és nem látom a feleségemet.

Igaza van: ez a bor fajsúlyosabb, sűrűbb, egy évvel korosabb az előzőnél, izgalmas, sokízü bor, tüzes, harcias. Dénes olaszul éneklő Mascagni *Parasztbecsület* című operájából Turiddu áriáját. Úgy emlékszik: az Operaházban egy próbán „lötyögősen” énekelte, és a kiváló karmester, Mihály András

figyelmeztette: „Figyeljen! Mascagni olyan, mint egy véres bélszín!”

A Fekete Borpince hatéves Bikavéréhez – képletben, száz évvel ezelőtt, Óbudán, a Kéhlí vendéglőben – borjúpörköltet rendelnek, sok falusi tejföllel, apró nokedlivel, és csak csipegetni, kenyérhajat rágcsálni öreg, fával fűtött kemencében sült fehérkenyeret. Kortyolnánk a bort, vacsora közben javasolnám Dénesnek, hogy ne a borospoháron keresztül nézze feleségét, hanem fölötte: gyönyörködjön asszonyában, élvezze a borjúpörkölt ízét, illatát, igya jókedvűen a bort – ha megfogadja tanácsomat, bizonyosan *hóttig* fog élni!

Továbblépünk: *Heimann Szekszárdi Bikavér, 2016* – a ma már hagyományos négy borból: Kékfrankos, Cabernet Franc, Merlot, Kadarka. Heimann Zoltán szerint: „Szekszárdi Bikavért készíteni a legizgalmasabb kihívás.” Azt nem árulja el: *miért*. S főként azt nem: *hogyan*. Bölcs emberek a borászok, tudnak titkot tartani.

Pohárban pörög a hatéves Heimann Bikavér.

– Korai Verdi – mondja Dénes –, *Traviata, Álarcosbál...*

– Másnak látszik, mint ami: valóban *álarcosbál* – töprengek hangosan –, *Oscar tudja, de nem mondja...*, éneklí Verdi operájában az apród.

– Vagy a *Traviata* béli jelenete – fúzi tovább a gondolatot a szekszárdi nedűt kortyolva Dénes –, igaz, ott nem bort, hanem pezsgőt isznak...

A tapasztalt *operaénekest* ez a bor fiatal, tehetséges szoprán énekesnőre emlékezteti, aki már mindent el tudna énekelni, de mert okos, tudja, hogy Tosca életre keltésére még ráér, mert a gyilkosan nehéz énekszólama fiatal hangot hamar tönkretetheti. Ez a hatéves Heimann Bikavér *ígéret-ital*: érdemes a palackot még néhány évig a pincében pihentetni. Mint a tehetséges, fiatal szoprán énekesnő Tosca szerepére, ez a bor is várhat türelmesen.

A Bikavér tud várni, mi nem: a palackban gyorsan apad a bor.

Délután volt, este lett.

Asztalunkon pince mélyén őrzött, *nagyidős* boramatuzsálem: *Vesztergombi Pince, Szekszárdi Bikavér, 1995* – Ferenc és József, a két testvér huszonhét éves bora, Vesztergombi Jóska barátom ajándéka. A bor ízei élnek, tüze már hamvadóban. Az „öregúr” múltbeli emlékek felé tereli a beszélgetést.

Dénes kádármester nagyapjára emlékezik – ma is őrzi használatban megkopott százéves szerszámait –, aki nagy természetű ember volt, szerette a bort. Ha valaki a kocsmában neki nem tetsző hangon „nyilatkozott”, így mesélte Dénesnek: „Visszakézből szájon vágtam, beesett a bojtortájába. Félóra múlva visszamentem, megkérdeztem: Hogy mondtad?”

Nagy erő rejtőzik a borban.

– Részegségem története – kezdi Bikavér paprikázta hangulatban a mesét Dénes – Londonban esett meg velem. Donizetti *Szerelmi bájjal* című operájában énekeltem Nemorinót. Otthonról érkezett örömhír: megszületett kislányom, Orsi. Szerettem volna három napra hazautazni, de szerződésekre hivatkozva nem engedtek el. Elhatároztam: ünnepelni egyedül fogok. *Előkelő* olasz étteremben vacsoráztam, Nagy-Britanniában skót whiskyvel melegítettem. A vacsora – végig tettem az étlapot – mintaszerűen olasz: *antipasta, pasta, carne, dolce*. Előétel, tészta, hús, édesség. A pincér francia bort javasolt. Bólintottam, hozta. Asztalom mellett jéggel teli pezsgősvödörben várta a palack bor, hogy megigyam. Megittam. A figyelmes pincér kérés nélkül hozta a második palack bort, immár vöröset. Azt is megittam. Szivarral kínáltak, elfogadtam. Poharamba francia konyakot töltött a főúr – elfogyott. Kértem a számlát, fizettem. Amikor kicsit tétován fölálltam, a vízzel olvadt jéggel teli pezsgősvödör ott tornyosult előttem. Nekimentem, fölborult. Árvíz borította az előkelő olasz étterem márvány padláját. Egy magyar úriember ittas állapotban sem veszi el a lélekjelenlétét: *Thank you! Good bye!* – intettem, és méltóságteljesen kivonultam.

Búcsúkorty az aggastyán korú Bikavérből, Dénes üzenete a két borásznak: „Minden tiszteletem a boré és a borászé, aki ilyen bort tud készíteni, amely még huszonhét év után is él.”

(Hetekkel később nyitottam ki a másik ajándékba kapott palackot: *Vesztergombi Pince Szekszárdi Bikavér, 1995*. Boldogan élveztem, hogy bár a címke szerint minden azonos: évjárat, összetétel, dűlő, de a palackból a dekanterbe, aztán óra múltán poharamba csorgó bor összehasonlíthatatlanul izgalmasabb ital, mint a korábban kóstolt. Igaza van Vida Péter szekszárdi borász barátomnak: „Minden palackban más bor lakik.”)

Zaj az utcán, valaki teli torokkal ordít: *Góó!* A szemközti *borpatika* vendégei focimeccset néznek, és kancsóból féledes tokaji Furmintot isznak. Becsukom az ablakot.

Kezemben palack, az előzőnél huszonkét évvel fiatalabb szekszárdi bor: *Vesztergombi Szt. László Bikavér, Prémium, 2017*, Vesztergombi Csaba ajándéka. *A változatosság gyönyörködtet* – mondta. Huszonnégy hónapig tölgyfa hordóban, aztán hat hónapig palackban várta ez a bor, hogy levegőhöz jutva pohárba töltsék. A kezemben tartott palacknak még két és fél évig kellett a pincében pihennie, hogy ma este kettőnknek örömet okozzon.

Bozontos szakállú, szigorú tekintetű Szent László király néz rám a palackról. Ez nem a győri

Bazilikában őrzött, sokszor megcsodált Szent László-hermárról ismert király: „Első prémium Bikavérünket Szent Lászlóról neveztük el, aki Szekszárd védőszentje. A lovagkirályt kiemelkedő fizikai adottságai miatt nevezik Isten atlétájának is. A harcmezőn és a politikában is erkölcsös, szigorú, de igazságos uralkodóként emlékszünk rá.”

– Valami vékony *selyemszál* édességet érzek ebben a borban – mondja a megfelelő szavakat keresgélve Dénes.

Keresgélem a szavakat én is: *súlyos telítettség* – talán... Vesztergombi Csabát idézem: „Mi hiszszük, hogy a szekszárdi bor kedvessége, testessége világszínvonalú nagy borok elkészítését teszi lehetővé. A bor bonyolult és gyönyörű dolog...” Ez az öt éves Szent László Bikavér *bonyolult és gyönyörű*...

– Verdi, *Requiem*, a *Kyrie* tétel – határozza meg Dénes a Szent László Bikavér *zenei* hátterét, fájdalom van ebben a borban, ezt nem lehet „értelmesen” megmagyarázni. Ez a bor *szívhang-sűrítmény*.

Tenorista életútját feledtetve, Verdi-basszusáriát dúdol, a *Don Carlos*ból Fülöp király fájdalmas vallomását: *Soha nem szeretett*...

Igen, ez a bor *szívhang-sűrítmény* – mint Fülöp király nagyáriája.

Szívhang: boldog életjel!

Miközben nyitom a hatodik palackot – *Prantner Bikavér, 2020* –, halkán megjegyzem: mi a borkóstolás *atlétái* vagyunk.

Meglepetés mindkettőnk számára ez a bor. A pincét nem ismerjük, szomorú, de korábban Prantner-bort sem ittunk. (2022 májusában Szekszárdon aranyérem és különdíjeső hullott a Prantner Pincére.)

Ez a Bikavér a ma este kóstolt legfiatalabb bor. Fortinbras jóslata jut eszembe: „Hamlet, ha megéri, nagy király vált volna még.” Dénest a Prantner Bikavér ifjúkorára emlékezteti. Jóindulatú, megértő énektanárának olykor vissza-visszaszólt. Tanára bízta: *Dinike! Ebből majd lesz valami!* Az ifjúság türelmetlen, Dénes azt kérdezte: *Mikor?* Később döbönt rá: bölcs tanárának volt igaza. Hosszú az út: az ifjú embernek jövője van, az érett férfinak jelene és múltja.

– Ez a bor Bartók Béla *Kossuth-szimfóniája* – lelkesedik Dénes. Az ifjú zeneszerző számára még Liszt Ferenc és Richard Strauss a követendő példakép, de a Kossuth-szimfónia hangzásvilágából bomlott ki évek múltán a tökéletes remekmű, a *Cantata Profana*.

Egy Csokonai Vitéz Mihály-vers – *Az éj és a csillogok* – négy sorának változata jut eszembe.

*Régi víg kedvem szép horizonja
Szürkül borzasztó setétségre,
Egy komor éj mord gyászát rávonja,
S régi napom nem derül égre.*

Ugyanez a négy sor tíz évvel később.

*Éltemnek fényes hórizonja
Dült borzadó setétségre,
A búk mord éje gyászba vonja,
Több víg napom nem száll az égre.*

Az egyik verset 1793-ban, életében *virradatkor* írta Csokonai Vitéz Mihály, a másikat 1803-ban, amikor számára már *alkonyodott*.

Régi víg kedvem: parányi múltidő – *Éltemnek*: minden, ami elmúlt.

Szép: mindenkinek más – *fényes*: mindenkit vakít.

Szürkül: lassan elmúlik – *dült*: már nincs.

Borzasztó: megijedtem, túléltem – *borzadó*: riadtan bámulok a semmibe.

Setétség: vaksötét – *setétség*: az alagút végén dereng a fény.

Kezdet és vég. Ifjúság és férfikor. Öröm volt kóstolni ezt a fiatal Prantner Bikavért: álmodhatunk a jövőről. Kár volt kibontani ezt a palackot: nem fogjuk megtudni, vajon mit tud tíz év múlva ez a bor. Ami számunkra már nem lesz, az örökre elmúlt.

A hetedik palack: *Vida Péter Bikavér, 2017*.

Kortyolunk, merengünk. Dénes dúdol: *Inni kell, higgyed el, boldog csakis így leszel... Inni édes, inni jó, szemed attól csillogó... Édes-bús Johann Strauss-melódia: Denevér.*

– *Libidó bor* – idézi Dénes kedvelt íróját, Hamvas Bélát –, ez a Bikavér a vágyakozás zenéje, a szellem muzsikája: lesújt, fölemel.

Hamvas Bélát idézem én is. „Az ivásnak egy törvénye van: bármikor, bárhol, bárhogyan.” *Bármikor?* Reggel, ébredés után még soha nem ittam vörösbort. Tea, kávé, gyümölcslé a reggel itala; bőséges szállodai reggeli közben ínycseck alkalmasint lehörpintenek egy pohár pezsgőt. *Bárhol?* Bort szerető ember ételfoltos terítővel fedett asztalhoz nem ül le; ha az ajtó sarka pókhálós, be sem lép a szobába. *Bárhogyan?* Vizes-pohárból csak vizet iszik az ember, bort soha. Hamvas Béla maga sem gondolta komolyan azt, amit állított. Szívfacsaró, riasztó eseteket jegyez föl, amikor valaki alkalmatlan időben, rossz helyen, ostoba módon ivott bort. A legelborzasztóbb példa: „Az egyik faluban azt mesélték, hogy a jegyző kolbászos lecsóhoz ó-pannonhalmit

ivott. Ha ez igaz, akkor a jegyző gyengeelméjű volt, vagy ateista.”

Ezt az öt éves „igazi szekszárdi” Vida Bikavért nem bármikor, bárhol, bárhogyan, hanem szeretettel, barátaimmal, öreg este, régi házban, ódon falak övezte téres szobában, a kandallótűz ropogását hallgatva szeretném kortyolgatni. Ilyennek képelem most antik bútorokkal zsúfolt, könyvtengerrel körbebástyázott nagyszobánkat – egy társasház ötödik emeletén.

Számomra ez a Vida Bikavér a végletek bora: *Dies irae* – a harag és a megbocsátás pillanata. Leccsillapítja lelkem háborgását, békét teremt a szívemben. Ez a bor – ma este! – az imádkozás bora.

*Esdve és ölelve térded,
hamuvá tört szívvel kérlek:
Őrizz, hogy jó véget érjek!*

Éjfél ut az óra. Kinyitom az ablakot, utcánkban már csend van, messziről idehallatszik a ciszterci Szent Imre-templom harangkondulása.

Az utolsó bor: *Takler Bikavér Reserve, 2013*. Dénes elvarázsoltan énekel, magyarul: Verdi *Otello*. Bartók nagy műveit, a *3. zongoraversenyt*, a *Zene húros hangszerekre, ütőkre és celestára* című darabot, a *Concertót* kell áhítattal hallgatni, amikor ilyen bort kortyolhat az ember.

– Ünnepi bor – búcsúzom az estétől. Ha elmélyedve, belefeledkezve ezt a bort innák az ateisták, hívő emberekként születnének újjá. Igaza van Vas Istvánnak:

*Mert legbölcsebb a Biblia szava:
Hogy ne ítéltesz, ne ítélj soha.
Jobb lesz tehát, ha helyett vígan
A szekszárdi bort megiszom magam...*

Az őszi éjszakában, szekszárdi Bikavérek alapos megkóstolása után, Dénessel együtt igazat adunk a költőnek.

Hajnalodik. Várom a napfelkeltét. Nyolc, titkait feltárt szekszárdi borospalack sorakozik előttem az asztalon.

